

U S T A W A

z dnia ...

Elektronicznie
podpisany przez
 Przemysław Rosati
Data: 2023.06.01
20:20:24 +02'00'

o zmianie ustawy – z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych

Art. 1. W ustawie z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych uchyla się art. 14fa, art. 15zzr¹, art. 15zsz¹ ust. 1 pkt 4), art. 15zsz⁴ ust. 1 i art. 15zsz⁷.

Art. 2. Ustawa wchodzi w życie z dniem następującym po dniu ogłoszenia.

Uzasadnienie

1. Cel projektowanej ustawy.

Projektowana ustawa ma na celu uchylenie przepisów, których wprowadzenie było uzasadnione sytuacją organizacyjną wymiaru sprawiedliwości, będącą pochodną ówczesnej sytuacji i perspektyw rozwoju stanu epidemii, a następnie stanu zagrożenia epidemicznego. W obecnym stadium stanu zagrożenia epidemicznego nie ma uzasadnienia dla utrzymywania tych przepisów w obrocie prawnym. Przede wszystkim na zdolność wymiaru sprawiedliwości do niezakłóconego działania.

2. Obecny stan prawny i potrzeba zmian.

W aktualnym stanie prawnym obowiązują następujące rozwiązania.

Zgodnie z art. 14fa ust. 1 w okresie obowiązywania stanu zagrożenia epidemicznego albo stanu epidemii, ogłoszonego z powodu COVID-19, oraz w okresie roku po ich odwołaniu w sprawach rozpoznawanych według przepisów ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks postępowania karnego o przestępstwa zagrożone karą pozbawienia wolności, której górna granica nie przekracza 5 lat, na rozprawie apelacyjnej sąd orzeka w składzie jednego sędziego, jeżeli w pierwszej instancji sąd orzekał w takim samym składzie. Stosownie do ust. 2 tego przepisu - Sąd orzeka na rozprawie apelacyjnej w składzie jednego sędziego również

po upływie okresu, o którym mowa w ust. 1, jeżeli przewód sądowy na tej rozprawie rozpoczął przed upływem tego okresu.

Przypomnieć należy – za uzasadnieniem projektu ustawy wprowadzającej uchylany przepis art. 14fa (druk sejmowy nr 867-A) – że uzasadnieniem dla jego wprowadzenia był wzgląd na konieczność zwiększenia bezpieczeństwa epidemicznego i zdrowotnego sędziów orzekających na rozprawie w tym okresie, a z punktu widzenia procesowego ograniczenie składów kolegialnych w postępowaniu odwoławczym powinno mieć miejsce przede wszystkim w sprawach o drobniejsze przestępstwa, zagrożone karą nieprzekraczającą 5 lat pozbawienia wolności.

Zgodnie z art. 15zrz¹ ust. 1 w okresie obowiązywania stanu zagrożenia epidemicznego albo stanu epidemii, ogłoszonego z powodu COVID-19, oraz w okresie 6 miesięcy po ich odwołaniu nie biegnie przedawnienie karalności czynu oraz przedawnienie wykonania kary w sprawach o przestępstwa i przestępstwa skarbowe. W myśl ust. 2 - Okresy, o których mowa w ust. 1, liczy się od dnia 14 marca 2020 r. - w przypadku stanu zagrożenia epidemicznego, oraz od dnia 20 marca 2020 r. - w przypadku stanu epidemii.

W odniesieniu do wprowadzenia art. 15zrz¹ (druk sejmowy nr 867-A) argumentowano wówczas, że istota instytucji przedłużenia okresu przedawnienia sprowadza się do ekstrapordynaryjnych warunków rozstrzygania spraw karnych przez sądy w okresie stanu zagrożenia epidemicznego albo stanu epidemii ogłoszonego z powodu COVID-19, które istnieją przez cały czas. Wskazane racje związane z ekstrapordynaryjnymi warunkami rozstrzygania spraw karnych przez sądy w okresie stanu zagrożenia epidemicznego albo stanu epidemii uzasadniają słuszność zapatrywania o konieczności wydłużenia przedawnienia karalności o okres, w którym sądy nie mogły sprawować wymiaru sprawiedliwości w należytych warunkach. W ten sposób wstrzymanie biegu przedawnienia karalności oraz wykonania kary w sprawach o przestępstwa i przestępstwa skarbowe obejmie łącznie cały okres trwania pandemii od czasu wprowadzenia stanu zagrożenia epidemicznego.

Zgodnie z art. 15zrs¹ ust. 1 pkt 4) w okresie obowiązywania stanu zagrożenia epidemicznego albo stanu epidemii ogłoszonego z powodu COVID-19 oraz w ciągu roku od odwołania ostatniego z nich, w sprawach rozpoznawanych według przepisów ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. - Kodeks postępowania cywilnego, zwanej dalej "Kodeksem postępowania cywilnego" - w pierwszej i drugiej instancji sąd rozpoznaje sprawy w składzie

jednego sędziego; prezes sądu może zarządzić rozpoznanie sprawy w składzie trzech sędziów, jeżeli uzna to za wskazane ze względu na szczególną zawartość lub precedensowy charakter sprawy.

Zgodnie z art. 15zsz⁴ ust. 1 w okresie obowiązywania stanu zagrożenia epidemicznego albo stanu epidemii ogłoszonego z powodu COVID-19 oraz w ciągu roku od odwołania ostatniego z nich Naczelny Sąd Administracyjny nie jest związany żądaniem strony o przeprowadzenie rozprawy. W przypadku skierowania sprawy podlegającej rozpoznaniu na rozprawie na posiedzenie niejawne Naczelny Sąd Administracyjny orzeka w składzie trzech sędziów.

Zgodnie z art. 15zsz⁷ w okresie obowiązywania stanu zagrożenia epidemicznego albo stanu epidemii ogłoszonego z powodu COVID-19 oraz w ciągu roku od odwołania ostatniego z nich Sąd Najwyższy nie jest związany wnioskiem skarżącego o rozpoznanie skargi kasacyjnej na rozprawie również w przypadku występowania w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, bez względu na datę wniesienia skargi kasacyjnej. Przepisu art. 15zsz¹ ust. 1 pkt 3 nie stosuje się.

Wprowadzenie przytoczonych powyżej trzech przepisów (art. 15zsz¹, art.15zsz⁴ oraz art. 15zsz⁷) uzasadniono następująco: „Zmiany te związane są z postępującą epidemią w kraju i na świecie. W świetle zaistniałych okoliczności, które grożą paraliżem wymiaru sprawiedliwości, należy przyjąć jako zasadę odbywanie rozpraw i posiedzeń jawnych w formie odmiejscowionej. Jeżeli nie ma takiej możliwości, względ na bezpieczeństwo uczestników postępowania oraz pracowników wymiaru sprawiedliwości nakazuje odejście od ściśle postrzeganej zasady jawności zewnętrznej i skierowanie sprawy na posiedzenie niejawne. W ocenie projektodawcy szybkość postępowania jest również wartością, którą należy się w tym przypadku kierować, w szczególności, że nie wpływa ona negatywnie na prawa strony do rzetelnego rozpoznania sprawy. W każdym przypadku może bowiem zostać przeprowadzone postępowanie dowodowe z dokumentów, dowód z opinii biegłych czy zeznań świadków na piśmie, co umożliwia sądowi zebranie pełnego materiału dowodowego, aby móc wydać wyrok w sprawie oparty o całokształt okoliczności sprawy. Przede wszystkim jednak nie zagraża bezpieczeństwu uczestników postępowania i pracowników sądu. (...). Dopiero gdy sąd uzna przeprowadzenie rozprawy za konieczne, a względy epidemiczne nie będą stały temu na przeszkodzie, posiedzenie jawne będzie mogło odbyć się w tradycyjnej formie. Z tych samych względów konieczne jest również przyjęcie jako zasady

rozpoznawania spraw przez sąd w składzie jednego sędziego. Podyktowane jest to oczywiście zagrożeniem epidemiologicznym, jakie stwarzają sobie nawzajem trzy osoby zasiadające wspólnie w składzie sądu. Nie ma bowiem znaczenia, czy w sprawie orzeka jeden czy trzech sędziów. Nie ma obiektywnych i sprawdzalnych danych pozwalających na przyjęcie, że wyrok wydany w składzie jednego sędziego jest mniej sprawiedliwy niż wydany w poszerzonym składzie, czy też że sprawa została mniej wnikliwie zbadana przez jednego sędziego niż trzech. Pojawiające się w tym zakresie supozycje są głęboko krzywdzące dla sędziów i świadczą jedynie o braku znajomości metodyki pracy sędziego. Oznaczałoby to również swoiste votum nieufności dla wiedzy i umiejętności ciężko pracujących sędziów w sądach pierwszej instancji, którzy de facto, mając mniejsze doświadczenie i w założeniu wiedzę niż ich koledzy z wyższej instancji, muszą rozpoznać daną sprawę równie rzetelnie i wnikliwie.” (druk sejmowy nr 899).

Powołane przepisy, który wprowadzenie było motywowane ówczesną sytuacją epidemiologiczną, w istocie modyfikowały obowiązujące w normalnych warunkach epidemicznych zasady i procedury. Zauważyć należy, że wprowadzono na ich podstawie orzekanie przez sąd w składzie jednego sędziego na rozprawach apelacyjnych w sprawach karnych oraz we wszystkich rodzajach postępowań prowadzonych na podstawie kodeksu postępowania cywilnego (za wyjątkiem spraw upadłościowych), wstrzymano bieg przedawnienia karalności czynu i przedawnienia wykonania kary w sprawach o przestępstwa i przestępstwa skarbowe, wprowadzono rozpoznanie skargi kasacyjnej przez Naczelny Sąd Administracyjny na posiedzeniu niejawnym oraz czasowy brak związania wnioskiem skarżącego o rozpoznanie przez Sąd Najwyższy skargi kasacyjnej na rozprawie. Tak ukształtowane przepisy naruszają uprawnienia obywateli, które zostały ukształtowane w czasach, w których funkcjonowanie wymiaru sprawiedliwości było niezakłócone (skład sądu czy prawo do rozpoznania sprawy na posiedzeniu z udziałem stron), a nadto istnienie tych przepisów wyklucza możliwość przedawnienia karalności czynu i przedawnienia wykonania kary w sprawach o przestępstwa i przestępstwa skarbowe, co jest nie akceptowalne w państwie demokratycznym. Uzasadnia to potrzebę korekty istniejących rozwiązań normatywnych.

3. Różnice między dotychczasowym a projektowanym stanem prawnym.

W aktualnym stanie prawnym ma miejsce orzekanie przez sąd w składzie jednego sędziego na rozprawach apelacyjnych w sprawach karnych oraz we wszystkich rodzajach

postępowań prowadzonych na podstawie kodeksu postępowania cywilnego (za wyjątkiem spraw upadłościowych), obowiązuje wstrzymanie biegu przedawnienia karalności czynu i przedawnienia wykonania kary w sprawach o przestępstwa i przestępstwa skarbowe, wprowadzone jest rozwiązanie w świetle, którego rozpoznanie skargi kasacyjnej przez Naczelny Sąd Administracyjny następuje na posiedzeniu niejawnym, a także istnieje brak związania wnioskiem skarżącego o rozpoznanie przez Sąd Najwyższy skargi kasacyjnej na rozprawie.

Projektowany stan prawny uchyla obowiązywanie tych rozwiązań, co jest uzasadnione interesem obywateli.

Zgodnie z art. 2 projektowanej ustawy, ustawa wejdzie w życie z dniem następującym po dniu ogłoszenia.

4. Omówienie skutków projektu i oświadczenie o zgodności z prawem unii europejskiej.

Projektowana zmiana niesie za sobą pozytywne skutki społeczne i prawne, albowiem przywraca normalne funkcjonowanie wymiaru sprawiedliwości, uwzględniające interesy i prawa obywateli w demokratycznym państwie prawnym. Projektowana regulacja eliminuje omówione powyżej rozwiązania, których wprowadzenie było uzasadnione ówczesnym stanem rozwoju epidemii. W obecnym stadium, po pierwsze mamy do czynienia nie ze stanem epidemii, a ze stanem zagrożenia epidemicznego. Po drugie wymiar sprawiedliwości funkcjonuje poprawnie, bez zakłóceń, a nawet nie istnieje stan zagrożenia dla prawidłowego funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości. Po trzecie utrzymywanie tych rozwiązań nie ma żadnego uzasadnienia, w tym dla ochrony zdrowia lub życia, tak sędziów, jak też uczestników postępowań sądowych. Obecnie nie jest także aktualna konieczność zwiększenia bezpieczeństwa epidemicznego i zdrowotnego sędziów orzekających na rozprawie. Nie ma też podstawy do twierdzenia, że względ na bezpieczeństwo uczestników postępowania oraz pracowników wymiaru sprawiedliwości nakazuje odejście od ściśle postrzeganej zasady jawności zewnętrznej i skierowanie sprawy na posiedzenie niejawne.

Jednocześnie wydolność wymiaru sprawiedliwości nie uzasadnia wstrzymania biegu przedawnienia karalności czynu i przedawnienia wykonania kary w sprawach o przestępstwa i przestępstwa skarbowe. Nie istnieją już ekstraordynaryjne warunki rozstrzygania spraw karnych przez sądy w okresie stanu zagrożenia epidemicznego albo stanu epidemii

ogłoszonego z powodu COVID-19. Wskazywane w momencie wprowadzania rozwiązania wstrzymującego bieg terminów przedawnienia i karalności przestępstw i przestępstw skarbowych racje związane z ekstraordynaryjnymi warunkami rozstrzygania spraw karnych przez sądy w okresie stanu zagrożenia epidemicznego albo stanu epidemii nie uzasadniają słuszność zapatrywania o konieczności wydłużenia przedawnienia karalności o okres, w którym sądy nie mogły sprawować wymiaru sprawiedliwości w należytych warunkach. Obecnie sądy w sposób niezakłócony sprawują wymiar sprawiedliwości, a co więcej nie odnotowuje się już jakichkolwiek przeszkód w tym zakresie.

Obecnie nie mamy do czynienia z postępem epidemii w kraju i na świecie.

Zmiana stanu prawnego przywróci uprawnienia stron postępowania i wzmocni standard gwarancyjny w ramach prowadzonych postępowań sądowych.

Projekt ustawy nie pociąga za sobą negatywnych skutków gospodarczych. Projekt ustawy nie pociąga za sobą obciążenia budżetu państwa lub budżetów jednostek samorządu terytorialnego.

Projekt ustawy nie wymaga wydania aktów wykonawczych.

Przedmiot projektowanej regulacji nie jest objęty prawem Unii Europejskiej.